पशोस्तु हविःप्रकृतेरुपाकरणादि[1] यथा गवां शाखोपस्पर्शनादि तथा द्रष्टव्यमिति हरिस्वामिनः । विरोधाद्वसाहोमः प्रतिप्रस्थातृकर्तृकः इति माधवाचार्याः · तथा चापस्तम्बः याज्याया अर्धर्चे प्रतिप्रस्थाता वसाहोमं जुहोतीति · युक्तं चैतत् विना वचनम् अध्वर्योर्यागार्थं गतस्य यज्ञतिस्थानात्प्रत्यागमनस्यायुक्तत्वाच्च तदुक्तम् (१. ८. ३०) वचनविरोधाभ्यामिति ।

दैवतꣳ हुत्वा प्रदक्षिणमावृत्य जुह्वा पृषदाज्यस्योपघ्नन्नाह वनस्पतयेऽनुब्रूहीति ॥१८॥ दैवतं प्रधानदेवतासम्बन्धि द्रव्यं यज्जुह्वामवत्तम् तद्धुत्वा जौहवं[2] हुत्वेत्यर्थः · ततः प्र॰त्य जुह्वा पृषदाज्यस्थालीतः पृषदाज्यं गृह्णन्नेव वन॰हीत्येवं मैत्रावरुणं प्रत्यध्वर्युरेवाह · प्रदक्षिणग्रहणमितरथावृत्तिव्युदासार्थम् श्रौतत्वज्ञापनार्थं वा अस्मिन्पक्षे इतरथावृत्तिर्भवतीति । अथ जुह्वा॰ब्रूहीति श्रुतत्वात् (३. ८. ३. ३३) अनुवाचनादिपूर्वकहोमसम्बन्धद्वारेण पृषदाज्यं यागसाधनमिति गम्यते स्थानसाम्याच्चायं स्विष्टकृद्विकारो वनस्पतिर्द्रष्टव्य इति हरिस्वामिनः । आपस्तम्बः प्रत्याक्रम्य जुह्वामुपस्तीर्य सकृत्पृषदाज्यस्योपहृत्य द्विरभिघार्य वनस्पतयेऽनुब्रूहीति · काठके च सकृच्चतुर्वावदाय वनस्पतिना चरतीति ।

आश्रावयाह वनस्पतये प्रेष्येति ॥१९॥ मैत्रावरुणं प्रेष्यति । वनस्पतियागं स्विष्टकृद्विकारं केचिदाहुः · अपरे तु द्रव्यसामान्यादुपांशुयाजविकारमिति · तन्न · स्विष्टकृद्विकारता युज्यते उभयोः प्रैषेडाप्रधानदेवतासंकीर्तनसामान्यात् स्थानसाम्याच्च ।

हुत्वा समानीय सौविष्टकृतम् ॥२०॥ तज्जुह्वां गृहीतं पृषदाज्यं वनस्पतये हुत्वा स्विष्टकृद्विकारत्वादुत्तरार्धे तत उपभृत्यवत्तान्यवदानानि जुह्वां समा॰कृतं यागं कुर्यात् · उपभृतः सकाशाज्जुह्वां समानयनं कुर्वता स्विष्टकृतो[3]ऽनुवाचनं कर्तव्यम् ।

प्रत्येत्य वा दिशो व्याघारयति वसाशेषेण वाजिनवत् ॥२१॥ यज्ञतिस्थानात्प्रत्येत्य जुहोतिस्थानं प्रत्यागत्य वा तत्र स्थितो वा स्रुचौ सव्ये कृत्वा

---

१) Thus B. °शोस्तूहः प्रवर्त्तते° A sec. m. °शोस्तुहविग्रत्प्रकृते° C. See schol. at ६. २) °हवानि A sec. m. ३) ? कुर्वस्वि° A pr. m. CB. कुर्वन्स्वि° A sec. m. °कृते A.